Care este instanţa competentă?

Rumanija

1 Ar trebui să mă adresez unei instanţe de drept comun sau unei instanţe specializate (de exemplu unei instanţe cu competenţe în materie de litigii de muncă)?

În România, pe lângă instanţele de drept comun există fie secţii, fie complete de judecată specializate, pentru soluţionarea litigiilor din anumite materii.

În conformitate cu dispoziţiile Legii 304/2004 privind organizarea judiciară, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie este organizată în 4 secţii – Secţia I civilă, Secţia a II-a civilă, Secţia penală, Secţia de contencios administrativ şi fiscal, Completul de 9 judecători şi Secţiile Unite, fiecare având competenţă proprie.

În cadrul curţilor de apel, tribunalelor şi, după caz, judecătoriilor funcţionează secţii sau complete specializate pentru cauze civile, penale, minori şi familie, contencios administrativ şi fiscal, conflicte de muncă şi asigurări sociale, societăţi, registrul comerţului, insolvenţă, concurenţă neloială, cauze maritime şi fluviale. În domeniile amintite se pot înfiinţa, după caz, şi tribunale specializate.

2 În cazul în care instanţele de drept comun sunt competente în materie (respectiv acestea sunt instanţele care sunt responsabile de soluţionarea unor astfel de cauze) cum pot şti cărei instanţe anume trebuie să mă adresez?

Dispoziţiile Codului de procedură civilă constituie procedura de drept comun în materie civilă, iar prevederile sale se aplică şi în alte materii, în măsura în care legile care le reglementează nu cuprind dispoziţii contrare.

Codul de procedură civilă reglementează, la art. 94-97, competenţa materială a instanţelor judecătoreşti civile.

Judecătoriile judecă *în primă instanţă*, următoarele cereri al căror obiect este (ne)evaluabil în bani:

cererile date de Codul civil în competenţa instanţei de tutelă şi de familie;

înregistrările în registrele de stare civilă;

administrarea clădirilor cu mai multe etaje/apartamente/spaţii aflate în proprietatea exclusivă a unor persoane diferite şi raporturile juridice stabilite de asociaţiile de proprietari cu alte persoane fizice/juridice;

evacuare;

ziduri şi şanţuri comune, distanţa construcţiilor şi plantaţiilor, dreptul de trecere, servituţi, alte limitări ale dreptului de proprietate;

strămutarea de hotare şi grănituire;

cererile posesorii;

obligaţiile de a face sau de a nu face neevaluabile în bani;

împărţeală judiciară, indiferent de valoare;

declararea judecătorească a morţii unei persoane;

moştenire, indiferent de valoare;

uzucapiune, indiferent de valoare;

fond funciar, cu excepţia celor date prin lege specială în competenţa altor instanţe;

alte cereri evaluabile în bani sub 200.000 lei inclusiv, indiferent de calitatea părţilor.

Judecătoriile judecă căile de atac împotriva hotărârilor autorităţilor administraţiei publice cu activitate jurisdicţională şi ale altor organe cu astfel de activitate.

Totodată, judecătoriile judecă şi orice alte cereri date prin lege în competenţa lor.

Tribunalele judecă:

în primă instanţă, toate cererile care nu sunt date prin lege în competenţa altor instanţe;

*ca instanţe de ape*l, apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorii în primă instanţă;

ca instanţe de recurs, recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorii, care, potrivit legii, nu sunt supuse apelului şi în orice alte cazuri expres prevăzute de lege;

orice alte cereri date prin lege în competenţa lor.

Curţile de apel judecă:

în primă instanţă, cererile în materie de contencios administrativ şi fiscal;

ca instanţe de apel, apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de tribunale în primă instanţă;

ca instanţe de recurs, recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunţate de tribunale în apel sau împotriva hotărârilor pronunţate în primă instanţă de tribunale, care, potrivit legii, nu sunt supuse apelului, precum şi în orice alte cazuri expres prevăzute de lege;

orice alte cereri date prin lege în competenţa lor.

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie judecă:

recursurile declarate împotriva hotărârilor curţilor de apel şi a altor hotărâri, în cazurile prevăzute de lege;

recursurile în interesul legii;

cererile în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept;

orice alte cereri date prin lege în competenţa sa.

2.1 Există o diferenţă între instanţele de drept comun „inferioare” şi „superioare” (de exemplu instanţe districtuale considerate instanţe inferioare şi instanţe regionale considerate instanţe superioare) şi, dacă există, care este instanţa competentă pentru soluţionarea cauzei mele?

În sistemul judiciar civil românesc există această distincţie între instanţele civile inferioare şi superioare, delimitarea competenţei materiale între instanţele de grade diferite realizându-se potrivit criteriului funcţional (felul atribuţiei), respectiv procesual (valoarea, obiectul sau natura litigiului).

Codul de procedură civilă a adus schimbări în materia competenţei, tribunalele devenind instanţe cu plenitudine de competenta pentru judecata în fond, de primă instanţă. În competenţa judecătoriilor intră soluţionarea cauzelor de valoare mică si/sau de complexitate redusă, dar de o mare frecvenţă în practică.

Curţile de Apel au competenta de a soluţiona, in principal, apelurile, iar Înalta Curte de Casaţie si Justiţie este instanţa de recurs de drept comun, pentru a asigura interpretarea si aplicarea unitara a legii la nivel naţional.

2.2 Competenţa teritorială (instanţa din oraşul A sau din oraşul B este instanţa competentă în ceea ce priveşte cauza mea?)

2.2.1 Regula în materie de competenţă teritorială

În sistemul judiciar civil românesc, regulile privind competența teritorială sunt cuprinse la art. 107 și urm. din Codul de procedură civilă.
Potrivit regulii generale, cererea de chemare în judecată se introduce la instanța în a cărei circumscripție domiciliază sau își are sediul pârâtul.

2.2.2 Reglementări particulare

Există o serie de reglementări particulare în materia competenței teritoriale, de exemplu:
în cazul în care domiciliul/sediul pârâtului este necunoscut, cererea se introduce la instanța în a cărei circumscripție se află reședința/reprezentanța acestuia, iar, dacă nu e cunoscută, la instanța în a cărei circumscripție reclamantul își are domiciliul/sediul/reședința/reprezentanța;
cererea de chemare în judecată împotriva unei persoane juridice de drept privat se poate face și la instanța locului unde ea are un dezmembrământ fără personalitate juridică;
cererea de chemare în judecată împotriva unei asociații, societăți sau altei entități fără personalitate juridică se poate introduce la instanța competentă pentru persoana căreia, potrivit înțelegerii dintre membri, i s-a încredințat conducerea sau administrarea acesteia; în lipsă, cererea se va putea introduce la instanța competentă pentru oricare dintre membrii entității respective;
cererile îndreptate împotriva statului, autorităților și instituțiilor centrale sau locale și a altor persoane juridice de drept public pot fi introduse la instanța de la domiciliul/sediul reclamantului ori la instanța de la sediul pârâtului.

2.2.2.1 Când pot alege între instanţa din raza teritorială în care pârâtul îşi are domiciliul (instanţa determinată prin aplicarea regulii de bază) şi o altă instanţă?

Codul de procedură civilă roman consacră o serie de reguli de competență alternativă (art. 113-115). Astfel au competență teritorială și instanța:
de la domiciliul reclamantului (cereri de stabilire a filiației);
în a cărei circumscripție domiciliază creditorul reclamant (obligația de întreținere);
de la locul prevăzut în contract pentru executarea obligației contractuale;
de la locul unde se află imobilul (raport de locațiune, prestație/justificare/rectificare tabulară);
de la locul de plecare/sosire (contract de transport);
de la locul de plată (cambie, cec, bilet la ordin sau alt titlu de valoare);
de la domiciliul consumatorului (repararea pagubelor produse consumatorilor pentru contractul încheiat cu un profesionist);
în a cărei circumscripție s-a săvârșit fapta ilicită sau s-a produs prejudiciul, pentru cererile privind obligațiile izvorâte dintr-o asemenea faptă.
Când pârâtul exercită în mod statornic, în afara domiciliului său, o activitate profesională/activitate agricolă, comercială, industrială sau altele asemenea, cererea de chemare în judecată se poate introduce și la instanța în circumscripția căreia se află locul activității, pentru obligațiile patrimoniale născute sau care urmează să se execute în acel loc.
În materie de asigurare, cererea privitoare la despăgubiri se va putea face și la instanța în circumscripția căreia se află domiciliul sau sediul asiguratului; bunurile asigurate; locul unde s-a produs riscul asigurat.
Alegerea competenței prin convenție este considerată ca nescrisă dacă a fost făcută înainte de naşterea dreptului la despăgubire, iar în materia asigurării obligatorii de răspundere civilă, terțul prejudiciat poate introduce acțiune directă și la instanța domiciliului/sediului său.
Competența teritorială în materia cererilor privind ocrotirea persoanei fizice date de Codul civil în competența instanței de tutelă și de familie se soluționează de instanța în a cărei circumscripție își are domiciliul/reședința persoana ocrotită. În cazul cererilor privind autorizarea de către instanța de tutelă și de familie a încheierii unor acte juridice (care privesc un imobil) este competentă și instanța în a cărei circumscripție teritorială este situat imobilul. În acest caz, instanța de tutelă și de familie care a pronunțat hotărârea va comunica o copie a acesteia instanței de tutelă și de familie în a cărei circumscripție teritorială își are domiciliul/reședința cel ocrotit.
Cererea de divorț este de competența judecătoriei în circumscripția căreia se află cea din urmă locuință comună a soților. În lipsa acesteia sau dacă niciunul dintre soți nu mai locuiește în circumscripția judecătoriei în care se află aceasta, judecătoria competentă este aceea în circumscripția căreia își are locuința pârâtul. Când pârâtul nu are locuința în țară și instanțele române sunt competente internațional, este competentă judecătoria în circumscripția căreia își are locuința reclamantul. Dacă reclamantul și pârâtul nu au locuința în țară, părțile pot conveni să introducă cererea de divorț la orice judecătorie din România. În lipsa unui asemenea acord, cererea de divorț este de competența Judecătoriei Sectorului 5 București (art. 915 din Codul de procedură civilă).
Cererile referitoare la soluționarea conflictelor individuale de muncă se adresează tribunalului în a cărui circumscripție își are domiciliul/locul de muncă reclamantul (art. 269 din Legea nr. 53/2003-Codul muncii).

2.2.2.2 Când am obligaţia să aleg o instanţă diferită de cea din raza teritorială în care pârâtul îşi are domiciliul (instanţă determinată prin aplicarea regulii de bază)?

Normele care stabilesc o competență teritorială exclusivă sunt cuprinse la art.117-121 din Codul de procedură civilă. Astfel:
cererile privitoare la drepturile reale imobiliare se introduc numai la instanța în a cărei circumscripție este situat imobilul. Când imobilul este situat în circumscripțiile mai multor instanțe, cererea se va face la instanța domiciliului/reședinței pârâtului, dacă aceasta se află în vreuna dintre aceste circumscripții, iar, în caz contrar, la oricare dintre instanțele în circumscripțiile cărora se află imobilul. Dispozițiile se aplică și acțiunilor posesorii, acțiunilor în grănițuire, acțiunilor privitoare la îngrădirile dreptului de proprietate imobiliară și celor de împărțeală judiciară a unui imobil, când indiviziunea nu rezultă din succesiune;
în materie de moștenire, până la ieșirea din indiviziune, sunt de competența exclusivă a instanței celui din urmă domiciliu al defunctului cererile privitoare la:
validitatea sau executarea dispozițiilor testamentare;
moștenire, sarcinile acesteia și cele privitoare la pretențiile pe care moștenitorii le-ar avea unul împotriva altuia;
cererile legatarilor/creditorilor defunctului împotriva vreunuia dintre moștenitori/executorului testamentar;
cererile în materie de societate, până la sfârșitul lichidării/radiere, sunt de competența exclusivă a instanței în circumscripția căreia societatea își are sediul principal;
cererile în materia insolvenței/concordatului preventiv sunt de competența exclusivă a tribunalului în a cărui circumscripție își are sediul debitorul;
cererile formulate de un profesionist împotriva unui consumator pot fi introduse numai la instanța domiciliului consumatorului.

2.2.2.3 Pot părţile însele să atribuie competenţă unei instanţe care altfel nu ar fi competentă?

Părțile pot conveni în scris sau, în cazul litigiilor născute, și prin declarație verbală în fața instanței ca procesele privitoare la bunuri și la alte drepturi de care acestea pot să dispună să fie judecate de alte instanțe decât acelea care ar fi competente teritorial să le judece, în afară de cazul când această competență este exclusivă. În litigiile din materia protecției drepturilor consumatorilor și în alte cazuri prevăzute de lege, părțile pot conveni alegerea instanței competente numai după naşterea dreptului la despăgubire, orice convenție contrară fiind considerată ca nescrisă (art. 126 din Codul de procedură civilă).
Cererile accesorii, adiționale și incidentale se judecă de instanța competentă pentru cererea principală, chiar dacă ar fi de competența materială sau teritorială a altei instanțe judecătorești, cu excepția cererilor în materia insolvenței sau concordatului preventiv. Aceste dispoziții se aplică și atunci când competența de soluționare a cererii principale este stabilită de lege în favoarea unei secții specializate sau a unui complet specializat. Dacă instanța este exclusiv competentă pentru una dintre părți, ea va fi exclusiv competentă pentru toate părțile (art. 123 din Codul de procedură civilă).

Totodată, potrivit dispozițiilor art. 124 din Codul de procedură civilă, instanța competentă să judece cererea principală se va pronunța și asupra apărărilor și excepțiilor, în afara celor care constituie chestiuni prejudiciale și care sunt de competența exclusivă a altei instanțe, iar incidentele procedurale sunt soluționate de instanța în fața căreia se invocă.

Necompetența generală a instanțelor judecătorești poate fi invocată de părți ori de către judecător în orice stare a pricinii. Cea materială și teritorială de ordine publică trebuie invocată la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe, iar cea de ordine privată poate fi invocată doar de către pârât prin întâmpinare sau, dacă întâmpinarea nu e obligatorie, cel mai târziu la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe. Dacă necompetența nu e de ordine publică, partea care a făcut cererea la o instanță necompetentă nu va putea cere declararea necompetenței (art. 130 din noul Cod de procedură civilă).

În litigiile civile cu elemente de extraneitate, în cazul în care, în materii având ca obiect drepturi de care ele dispun liber conform legii române, părțile au convenit valabil competența instanțelor române de a judeca litigii actuale sau eventuale privind asemenea drepturi, instanțele române sunt singurele competente. Cu excepția cazurilor în care prin lege se dispune altfel, instanța română în fața căreia pârâtul este chemat rămâne competentă de a judeca cererea, dacă pârâtul se prezintă în fața instanței și formulează apărări în fond, fără a invoca excepția de necompetență, cel mai târziu până la terminarea cercetării procesului în fața primei instanțe. În cele două situații menționate, instanța română sesizată poate respinge cererea, când din ansamblul circumstanțelor rezultă că litigiul nu prezintă nicio legătură semnificativă cu România (art. 1067 din noul Cod de procedură civilă).

3 În cazul în care o cauză este de competența unei instanțe specializate, cum pot afla cărei instanțe trebuie să mă adresez?

A se vedea răspunsurile de întrebările 1, 2, 2.1., 2.2., 2.2.2.1., 2.2.2.2.

Ultima actualizare: 20/10/2022

Versiunea în limba naţională a acestei pagini este administrată de punctul de contact RJE respectiv. Traducerile au fost efectuate de serviciile Comisiei Europene. Este posibil ca eventualele modificări aduse originalului de către autoritatea naţională competentă să nu se regăsească încă în traduceri. Nici RJE și nici Comisia Europeană nu-și asumă nicio răspundere sau responsabilitate în legătură cu informațiile sau datele pe care le conține ori la care face trimitere acest document. Pentru a afla care sunt regulile privind protecția drepturilor de autor aplicabile de statul membru responsabil pentru această pagină, vă invităm să consultați avizul juridic.